

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/1998 vp

Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ja sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoslain 16 luvun 13 ja 20 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä kesäkuuta 1998 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ja sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoslain muuttamisesta (HE 46/1998 vp).

Eduskunta on 3 päivänä syyskuuta 1998 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamie-

hiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoslain 16 luvun 13 ja 20 §:n muuttamisesta (HE 102/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Jan Törnqvist, johtava kihlakunnansyyttäjä Antti Pihlajamäki, lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkola ja lainsäädäntösihteeri Tanja Innanen, oikeusministeriö
- linjan johtaja Kim Luotonen ja lainsäädäntöneuvos Tuula Pynnä, ulkoasiainministeriö
- apulaisvaltakunnansyyttäjä Martti Jaatinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- professori Raimo Lahti..

Viitetieto

Valiokunta on käsitellyt hallituksen esitykset 46/1998 vp ja 102/1998 vp yhdessä, koska molemmissa esityksissä ehdotetaan muutettavaksi

samoja rikoslain 16 luvun pykälä. Nämä pykälät on lisäksi yhteensovitettava 1.1.1999 voimaan tulevan rikoslain muuttamisesta annetun lain (563/1998) kanssa.

HALLITUKSEN ESITYKSET

Hallituksen esitys 46/1998 vp

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan (jäljempänä *korruptiopöytäkirja*) sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella Brysselissä 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä (jäljempänä *korruptiosopimus*). Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa tiettyjen korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen määräyksissä tarkoitettujen julistusten antamiseen.

Korruptiopöytäkirja velvoittaa Euroopan unionin jäsenvaltiot säätämään rangaistaviksi Euroopan yhteisöjen virkamiesten ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansallisten virkamiesten Euroopan yhteisöjen varoja loukkaavat lahjusrikokset. Pöytäkirja sisältää määräyksiä myös lahjusrikoksiin sovellettavista seuraamuksista ja rikosoikeuden soveltamisalasta. Pöytäkirjaan sovelletaan Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen määräyksiä yritysjohtajien rikosoikeudellisesta vastuusta, rikoksentekijän luovuttamisesta sekä jäsenvaltioiden välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä. Lisäksi pöytäkirjaan liittyvät jäsenvaltiot sitoutuvat tunnustamaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan ratkaista jäsenvaltioiden välisiä pöytäkirjan soveltamista ja tulkintaa koskevia riitoja sekä jäsenvaltioiden ja komission välisiä erimie-

lisyyksiä eräiden sopimusmääräysten soveltamisesta.

Korruptiopöytäkirja tulee voimaan pöytäkirjassa määrättyä ajankohtana sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot ovat toimittaneet Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ilmoituksen pöytäkirjan valtiosisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta. Jos Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskeva yleissopimus ei kuitenkaan tällöin ole tullut voimaan, pöytäkirja tulee voimaan samana päivänä kuin yleissopimus.

Korruptiosopimus on lähes samansisältöinen edellä mainitun lahjusrikoksia koskevan pöytäkirjan kanssa. Korruptiosopimus eroaa pöytäkirjasta siinä, että se velvoittaa Euroopan unionin jäsenvaltiot säätämään rangaistaviksi mainittujen virkamiesten lahjusrikokset yleisesti, eikä ainoastaan niitä lahjusrikoksia, joista aiheutuu tai voi aiheutua vahinkoa Euroopan yhteisöjen varoille. Lisäksi sopimus eroaa pöytäkirjasta siinä, että se sisältää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivaltaa koskevat määräykset.

Korruptiosopimus tulee voimaan sopimuksessa määrättyä ajankohtana sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot ovat toimittaneet Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ilmoituksen sopimuksen valtiosisäisen hyväksymismenettelyn loppuun saattamisesta.

Esityksessä ehdotetaan edellä mainittujen sopimusten asettamien velvoitteiden täyttämiseksi, että rikoslain lahjuksen antamista koskevan tunnusmerkistön soveltamisalaa laajennetaan siten, että lahjuksen antaminen myös Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle olisi rangaistava. Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa määritellään Euroopan yhteisö-

jen palveluksessa oleva ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies. Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös, jonka perusteella Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehen tekemä lahjuksen ottaminen olisi rangaistava.

Esitykseen sisältyy lakiehdotukset korruptiopöytäkirjan ja -sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä. Voimaansaattamislait on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin pöytäkirja ja sopimus. Lakien voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella. Laki rikoslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Hallituksen esitys 102/1998 vp

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Pariisissa 17 päivänä joulukuuta 1997 tehdyn OECD:n yleissopimuksen kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjunnasta sekä sopimuksen voimaan saattamisesta johtuvat muutokset rikoslakiin.

Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet säätämään rangaistavaksi ulkomaiseen virkamieheen kohdistuvan, kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan lahjonnan. Ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan vieraan valtion lainsäädännölliseen, hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan nimitettyä tai valittua henkilöä samoin kuin muuta vieraan valtion puolesta julkista tehtävää hoitavaa. Myös julkisen kansainvälisen järjestön toimihenkilöt kuuluvat ulkomaisen virkamiehen käsitteen piiriin.

Yleissopimus sisältää lisäksi määräyksiä lahjonnasta säädettävistä seuraamuksista, oikeushenkilöiden vastuusta, rikosoikeuden soveltamisalasta sekä sopimuspuolten välisestä yhteistyöstä. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet huolehtimaan siitä, että rahanpesua koskevat säännökset soveltuvat myös lahjontarikoksiin ja että lahjontaan liittyvät kirjanpitorikokset säädetään rangaistaviksi.

Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen alkuperäisenä sopimuspuolena. Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan kuudentenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, kun hyväksymis- tai ratifioimiskirjansa on tallettanut viisi sellaista valtiota, joiden yhteenlaskettu vienti edustaa vähintään 60 prosenttia OECD:n kymmenen suurimman vientimaan yhteenlasketusta viennistä. Ellei sopimus ole tämän määräyksen nojalla tullut voimaan vuoden 1998 loppuun mennessä, tulee sopimus voimaan sopimuksen tuolloin ratifioineiden valtioiden osalta sikäli kuin ne sitä haluavat. Suomen on tarkoitus saattaa yleissopimus valtionsisäisesti voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin aikaisintaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Esitykseen sisältyy yleissopimuksen rikoslakiin edellyttämää muutosta koskeva lakiehdotus. Rikoslain säännökseen, jossa säädetään lahjuksen antamisesta, ehdotetaan lisättäväksi ulkomainen virkamies niiden henkilöiden joukkoon, joiden lahjonta on rangaistavaa, ja lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa ulkomainen virkamies määrittää yleissopimuksen määritelmää vastaavalla tavalla. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin yleissopimus tulee valtionsisäisesti voimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esitysten perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esityksiä asianmukaisina. Valiokunta puoltaa hallituksen esitysten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunnan huomautukset ja muutosehdotukset on kirjoitettu niin, että lähtökohtana on hallituksen esitykseen 46/1998 vp sisältyvä 3. lakiehdotus. Sen pykälien kohdalla on selostettu, mitä muutoksia hallituksen esityksessä

102/1998 vp oleva lakiehdotus ja laki rikoslain muuttamisesta (563/1998) aiheuttavat.

3. Laki rikoslain 16 ja 40 luvun muuttamisesta

16 luku Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

13 § Lahjuksen antaminen. Molemmissa hallituksen esityksissä ehdotetaan laajennettavaksi lahjuksen antamista koskevan rangaistussäännöksen soveltamisalaa. Hallituksen esityksessä 46/1998 vp ehdotetaan, että säännös ulotetaan koskemaan Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevaa ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiestä. Hallituksen esityksessä 102/1998 vp ehdotetaan soveltamisala laajennettavaksi ulkomaiseen virkamieheen.

Muutokset ehdotetaan tehtäväksi rikoslain 16 luvun 13 §:n 1 momenttiin, jota on viimeksi muutettu 1 päivänä tammikuuta 1999 voimaan tulevalla lailla rikoslain muuttamisesta (563/1998). Valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että muutosehdotukset ja lailla 563/1998 tehdyt muutokset saadaan sovitetuksi yhteen. Momentissa mainitaan sekä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies että ulkomainen virkamies, koska käsitteet eivät rikoslain 16 luvun 20 §:n määritelmäsäännöksen mukaan ole täysin yhteneväiset.

27 a § Määritelmät. Hallituksen esityksessä 46/1998 vp ehdotetaan lukuun lisättäväksi uusi 27 a §. Pykälän 1 momentissa määritellään Euroopan yhteisön palveluksessa oleva ja 2 momentissa Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies. Lailla 563/1998 rikoslain 16 lukuun lisättiin uusi 20 §, jossa määritellään Euroopan unionin palveluksessa oleva. Sen vuoksi ehdotettu 1 momentti on käynyt tarpeettomaksi. Sen sijaan ehdotettu 2 momentti on tarpeellinen, mutta se kuuluu 16 luvun 20 §:ään sen 2 momentiksi. Koska säännös sijoitetaan 20 §:ään on 27 a § poistettava lakiehdotuksesta.

Hallituksen esityksessä 102/1998 vp ehdotetaan, että 16 luvun 20 §:ään lisätään uusi 2 momentti, jossa määritellään ulkomainen virka-

mies. Koska valiokunta edellä ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 momentti, on säännös sijoitettava pykälän 3 momentiksi.

Lailla 563/1998 on muutettu rikoslain rangaistussäännösten systematisointia ja lukujen nimiä. Tästä syystä rikoslain 16 luvun nimi on tarkistettava vastaamaan uutta nimeä.

Selvyyden vuoksi valiokunnan muutosehdotukseen on kirjoitettu rikoslain 16 luvun 20 § kokonaisuudessaan muutosehdotukset kursivoina.

40 luku Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

13 § Soveltamisalasäännös. Hallituksen esityksessä 46/1998 vp ehdotetaan lisättäväksi 40 lukuun uusi 13 §, joka laajentaa lahjusrikoksia koskevien säännösten soveltamisalan Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevaan ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamieheen. Rikoslain 40 luvussa on jo saman niminen 9 §, johon lisättiin uusi 3 momentti lailla 563/1998. Momentti laajentaa lahjusrikoksia koskevat rangaistussäännökset Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevaan. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista täydentää tarpeellisin osin 9 §:n 3 momenttia ja poistaa 13 § lakiehdotuksesta.

Ehdotettujen muutosten vuoksi lain johtolausetta on tarkistettava.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy ne Brysselissä 27 päivänä syyskuuta 1996 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen,

että eduskunta hyväksyy ne Brysselissä 26 päivänä toukokuuta 1997 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn sellaisen lahjon-

nan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen,

että eduskunta antaa suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiopöytäkirjan 6 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan Suomi soveltaa artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teon edellytetään olevan rikoslain 1 luvun 11 §:n mukaisesti tekopaikan lainsäädännön mukaan rangaistava, sekä julistukset, joiden mukaan Suomi ei sovelle artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan mukaisia sääntöjä,

että eduskunta antaa suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiosopimuksen 7 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan Suomi soveltaa artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista sääntöä omien kansalaisten osalta siten, että teon edellytetään olevan rikoslain 1 luvun 11 §:n mukaisesti tekopaikan lainsäädännön mukaan rangaistava, sekä julistukset, joiden mukaan Suomi ei sovelle artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan mukaisia sääntöjä,

että eduskunta antaa suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiosopimuksen 10 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan artiklan 1 kohta ei

sido Suomea artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa,

että eduskunta antaa suostumuksensa siihen, että Suomi antaa korruptiosopimuksen 12 artiklan mukaisen julistuksen, jonka mukaan jokainen Suomen tuomioistuin voi pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua artiklassa mainituissa tilanteissa,

että eduskunta antaa suostumuksensa siihen, että Suomi voi antaa korruptiosopimuksen 13 artiklan mukaisen julistuksen siitä, että korruptiosopimusta, sen 12 artiklaa lukuunottamatta, sovelletaan jäsenvaltion suhteisiin niihin jäsenvaltioihin, jotka ovat tehneet saman ilmoituksen,

että eduskunta hyväksyy ne Pariisissa 17 päivänä joulukuuta 1997 kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjunnasta tehdyn yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen,

että hallituksen esitykseen 46/1998 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että hallituksen esitykseen 46/1998 vp sisältyvä 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuna ja täydennettynä hallituksen esitykseen 102/1998 vp sisältyvällä lakiehdotuksella, seuraavasti:

3.

Laki

rikoslain 16 ja 40 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 16 luvun 13 §:n 1 momentti ja 20 § sekä 40 luvun 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 563/1998, (poist.) (poist.) seuraavasti:

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

13 §

Lahjuksen antaminen

Joka virkamiehelle, julkisyhteisön työntekijälle (*poist.*), sotilaille (*poist.*), Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalle (*poist.*), Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehelle tai ulkomaiselle virkamiehelle lupaa, tarjoaa tai antaa tämän toiminnasta palvelussuhteessa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitettun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan mainitun henkilön toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava lahjuksen antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

20 § (*Uusi*)

Määritelmät

Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevalla tarkoitetaan henkilöä, joka on pysyvässä tai tilapäisessä palvelussuhteessa Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, Euroopan yhteisöjen komissiossa, Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, tilintarkastustuomioistuimessa, alueiden komiteassa, talous- ja sosiaalikomiteassa, Euroopan oikeusasiamiehen palveluksessa, Euroopan investointipankissa, Euroopan keskuspankissa tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroo-

pan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää.

Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on kyseisen valtion lainsäädännössä tarkoitettu rikosoikeudellisessa vastuussa oleva virkamies tai viranomainen.

Ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka vieraassa valtiossa on nimitetty tai valittu lainsäädännölliseen, hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion puolesta taikka joka on julkisen kansainvälisen järjestön toimihenkilö tai edustaja.

27 a §
(*Poist .*)

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

9 § (*Uusi*)

Soveltamisalasäännös

Tämän luvun 1 — 4 §:ää sovelletaan myös silloin, kun rikoksen tekijä on 16 luvun 20 §:ssä tarkoitettu Euroopan yhteisöjen palveluksessa oleva henkilö taikka Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamies.

13 §
(*Poist .*)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Anne Knaapi /kok
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Pekka Kuosmanen /kok
jäs.	Sulo Aittoniemi /kesk	Kari Myllyniemi /kesk
	Juhani Alaranta /kesk	Reino Ojala /sd
	Janina Andersson /vihr (osittain)	Markku Pohjola /sd
	Toimi Kankaanniemi /skl	Pekka Saarnio /vas
	Juha Karpio /kok	Jukka Tarkka /nuors.